

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS LYTIES PAGRINDU SOCIALINIO TINKLO FACEBOOK „RED LIGHT BARBERS VILNIUS“ PASKYROJE PUBLIKUOTOJE REKLAMOJE TYRIMO

2019-09-23 Nr. (19)SI-11)SP-96
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba (toliau – Tarnyba) 2019 m. rugsėjo 28 d. gavo informaciją apie socialinio tinklo *Facebook* „Red Light Barbers Vilnius“ paskyroje publikuojamą nuotrauką (toliau – publikuojama nuotrauka), kurioje skelbiamas užrašas „Red Light Barbers“ ir vaizduojama ant nugaros gulinti sportinę aprangą vilkinti mergina, po kurios išlenkta nugara padėtas kamuolys. Šalia publikuojamos nuotraukos anglų kalba parašytas komentaras, iš kurio turinio galima suprasti, kad kirpimo (barzdaskučių) salone yra galimybė stebėti krepšinio varžybas.

Tyrimo metu nustatyta, kad socialinio tinklo *Facebook* „Red Light Barbers Vilnius“ paskyros valdytojas yra UAB „Raudonas žibintas“.

Seimo kontrolierė, pavaduojanti lygių galimybių kontrolierių, Milda Vainiutė (toliau – lygių galimybių kontrolierė), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 19 str., Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 24 str. 3 d., 2019 m. rugsėjo 9 d. sprendimu pradėjo tyrimą savo iniciatyva dėl galimo Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 str. 1 d. 2 punkto pažeidimo, pagal kurį prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas privalo, suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas, užtikrinti, kad joje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas dėl asmens lyties bei formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą.

Lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 str. 1 ir 2 d., 2019 m. rugsėjo 9 d. raštu Nr. (19)SI-11)S-550 „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į UAB „Raudonas žibintas“ vadovą ir paprašė per 5 darbo dienas nuo reikalavimo pateikti informaciją gavimo dienos (kaip galima skubiau) atsakyti į klausimus:

1) kas yra šios reklamos užsakovas, kas yra atsakingas už šios reklamos viešinimą bei kas apmoka už šios reklamos viešinimą?

2) kokia yra reklamos sukūrimo idėja, kokių tikslų siekiama šia reklama, kokioje viešojoje erdvėje bei koku laikotarpiu yra publikuojama ši reklama?

Taip pat prašyta pateikti kitus svarbius paaiškinimus, informaciją, susijusius su skundo dalyku.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

1. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje 2019 m. rugsėjo 3 d. 13.58 val. elektroniniu paštu (atsiųstas iš elektroninio pašto info@redlightbarbers.com) gautas direktoriaus (*toks pareigų pavadinimas nurodytas elektroniniame laiške*) atsakymas į lygių galimybių kontrolierės 2019 m. rugsėjo 9 d. raštą Nr. (19)SI-11)S-550. Minėtame atsakyme informuojama, kad publikuojamoje nuotraukoje vaizduojama mergina yra profesionali Kauno „Žalgirio“ krepšinio klubo šokėja, kuri yra krepšinio ir UAB „Raudonas žibintas“ prekės ženklo aistruolė („fanė“), o nuotraukoje ji esą vilkti sportinę aprangą, kurią vilki kiekvieno pasirodymo „Žalgirio“ klubo rungtynėse metu.

Direktorius paaiškino, kad UAB „Raudonas žibintas“ bendradarbiauja su krepšinio klubais, nes įmonės prekės ženklas yra susijęs su sportu. Direktorius patikino, kad gerbia moteris ir yra pasirengęs pašalinti publikuojamą nuotrauką, jeigu šis vaizdinys pažeidžia lygias moterų ir vyrų teises.

2. Tarnybos Teisės skyriaus vedėjas 2019 m. rugsėjo 9 d. telefonu susisiekė su UAB „Raudonas žibintas“ vadovais ir paaiškino Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 str. 1 d. 2 punkto nuostatų taikymą. Teisės skyriaus vedėjas UAB „Raudonas žibintas“ vadovus taip pat informavo, kad aptariamoje publikuojamoje nuotraukoje išvelgtinas galimas moters sudaiktinimas, vaizduojant ją kaip objektą, skatinantį paslaugų teikėjus įsigyti siūlomas paslaugas. UAB „Raudonas žibintas“ atstovas informavo

Teisės skyriaus vedėja, kad Tarnybos pastabos bus įvertintos ir bus svarstomas klausimas dėl publikuojamos nuotraukos pašalinimo.

3. Tyrimo metu nustatyta, kad 2019 m. rugsėjo 11 d. iš socialinio tinklo *Facebook* „Red Light Barbers Vilnius“ paskyros publikuojama nuotrauka buvo pašalinta.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar UAB „Raudonas žibintas“, skelbdama publikuojamą nuotrauką, tinkamai vykdė Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 str. 1 d. 2 punkto reikalavimus ir ar nepažeidė to paties įstatymo 13 str. 2 punkto, pagal kurį moterų ir vyrų lygių teisių pažeidimu laikoma, kai dėl asmens lyties, informuojant apie gaminius, prekes ir paslaugas arba reklamuojant jas, formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą, taip pat vartotojai diskriminuojami dėl jų lyties.

Pažymėtina, kad Jungtinių Tautų konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims 5 straipsnio a punkte valstybės dalyvės įpareigojamos (Lietuva yra ratifikavusi šią konvenciją, todėl yra valstybė, įgyvendinanti jos nuostatus): imtis visų reikiamų priemonių, siekiant pakeisti socialinius ir kultūrinius vyrų ir moterų elgesio modelius, kad išnyktų prietarai, papročiai ir visokia kitokia praktika, pagrįsta vienos lyties nepilnavertiškumo ar pranašumo idėja arba stereotipišku vyrų ir moterų vaidmeniu.

Europos Tarybos ir valstybių narių vyriausybių atstovų, posėdžiavusių Taryboje, 1995 m. spalio 5 d. rezoliucijos Nr. 95/C 296/06 „Dėl moterų ir vyrų įvaizdžio reklamoje ir žiniasklaidoje“ 2 punkte nustatyta, kad lyčių stereotipai reklamoje ir žiniasklaidoje yra vienas iš nelygybės veiksnių, darančių įtaką požiūriui į moterų ir vyrų lygybę, kad tai pabrėžia lygybės visose visuomeninio gyvenimo srityse skatinimo svarbą.

Europos Parlamento 2008 m. rugsėjo 3 d. rezoliucijos dėl rinkodaros ir reklamos įtakos moterų ir vyrų lygybei (2008/2038(INI)) H punkte pažymima, kad lyčių diskriminacija žiniasklaidoje vis dar labai dažna ir lyčių stereotipų formavimas reklamoje ir žiniasklaidoje gali būti vertinamas kaip šios

diskriminacijos dalis; I punkte konstatuojama, kad, kuriant lyčių stereotipus reklamoje, vaizduojamas nelygus lyčių jėgos padalijimas.

Europos Parlamento 2013 m. kovo 12 d. rezoliucijos dėl lyčių stereotipų panaikinimo ES (2012/2116(INI)) j punkte pažymima, kad su diskriminacija dėl lyties toliau dažnai susiduriama žiniasklaidoje, komunikacijoje bei reklamoje, todėl lyčių stereotipai dar lengviau plinta, ypač vaizduojant moterį kaip sekso objektą ir taip siekiant skatinti pardavimą.

Minėtos Europos Parlamento 2013 m. kovo 12 d. rezoliucijos dėl lyčių stereotipų panaikinimo ES (2012/2116(INI)) 9 punkte pabrėžiama, kad reklamose dažnai siunčiamas įvairiais lyčių stereotipais pagrįstas diskriminacinis ir (arba) orumą žeminantis signalas, trikdomas lyčių lygybės strategijų įgyvendinimas, todėl Komisija, valstybės narės, pilietinė visuomenė ir reklamos savireguliacijos įstaigos raginamos tvirtai bendradarbiauti, siekiant kovoti su tokia praktika, pirmiausia naudojant veiksmingas priemones, kuriomis būtų užtikrinta pagarba žmogaus orumui, taip pat sąžininga rinkodara bei reklama.

Taigi, akivaizdu, jog Europos Tarybos bei Europos Parlamento rezoliucijose, kurios yra rekomendacinio pobūdžio, pabrėžiama, kad reklamoje turi būti užtikrinama pagarba žmogaus orumui, žmogus negali būti menkinamas, žeminamas dėl lyties bei kitų asmens tapatybės požymių.

Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 39 str. 1 dalyje įtvirtinti reikalavimai reklamai ir audiovizualiniams pranešimams bei nustatyta, kad reklamoje, komerciniuose audiovizualiniuose pranešimuose draudžiama skelbti informaciją, kurioje žeminamas žmogaus orumas, diskriminuojama ar skatinama diskriminuoti dėl rasės, lyties, seksualinės orientacijos ar etninės kilmės, tautybės, pilietybės, religijos arba tikėjimo, negalios, amžiaus, taip pat neturi būti įžeidžiami religiniai jausmai ar politiniai įsitikinimai, skatinamas sveikatai ar saugai pavojingas elgesys, taip pat aplinkos apsaugai ypač žalingas elgesys.

Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo 4 str., reglamentuojančio bendruosius reikalavimus reklamai, 2 dalies 2 punkte nustatyta, kad reklama yra draudžiama, jeigu žeminama žmogaus garbė ir orumas, o 2 dalies 3 punkte nustatyta, kad reklama yra draudžiama, jeigu joje kurstoma tautinė, rasinė, religinė, lyčių ar socialinė neapykanta ir diskriminacija, taip pat šmeižiama ar dezinformuojama.

Reklamos apibrėžtis yra įtvirtinta Visuomenės informavimo įstatymo bei Reklamos įstatymo nuostatose. Visuomenės informavimo įstatymo 2 str. 57 punkte reklama apibrėžiama kaip bet kokia forma ir bet kokiomis priemonėmis reklamos užsakovo interesais arba savireklamos tikslais skleidžiama informacija, išskyrus televizijos reklamą, apie asmens ūkinę, komercinę, finansinę ar

profesinę veiklą, skatinanti įsigyti prekių ar naudotis paslaugomis, įskaitant nekilnojamojo turto įsigijimą, turtinių teisių ir įsipareigojimų perėmimą.

Reklamos įstatymo 2 str. 8 dalyje reklama apibrėžiama kaip bet kokia forma ir bet kokiomis priemonėmis skleidžiama informacija, susijusi su asmens ūkine komercine, finansine ar profesine veikla, skatinanti įsigyti prekių ar naudotis paslaugomis, įskaitant nekilnojamojo turto įsigijimą, turtinių teisių ir įsipareigojimų perėmimą.

Vertinant socialinio tinklo Facebook „Red Light Barbers Vilnius“ paskyroje publikuojamą nuotrauką, būtina pažymėti, kad nuotrauka savo turiniu, vaizdiniais atitinka minėtuose teisės aktuose įtvirtintos reklamos apibrėžties požymius, nes minėta publikuojama nuotrauka skleidžiama informacija apie „Red Light Barbers“ veiklą, o vartotojai yra skatinami įsigyti siūlomas paslaugas, pasinaudoti kirpimo paslaugomis, kartu ir stebėti krepšinio varžybas.

Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 str. 2 punktu prekių pardavėjai, gamintojai ar paslaugų teikėjai įpareigojami, suteikiant vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuojant, užtikrinti, kad joje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekinimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas dėl asmens lyties bei formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą. To paties įstatymo 13 str. 2 punkte nustatyta, kad prekių pardavėjo, gamintojo ar paslaugų teikėjo veiksmai pripažįstami pažeidžiančiais moterų ir vyrų lygias teises, jeigu, informuojant apie gaminius, prekes ir paslaugas arba reklamuojant jas, formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą, taip pat vartotojai diskriminuojami dėl jų lyties.

Taigi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 13 str. 2 punktu yra susiaurintas to paties įstatymo 7 str. 2 punkte nustatytų pareigų vykdymas ir formaliai moterų ir vyrų lygių teisių pažeidimu laikomas visuomenės nuostatų, kad viena lytis pranašesnė už kitą, formavimas reklamoje bei informacijoje apie paslaugas, taip pat vartotojų diskriminavimas dėl jų lyties.

Moterų ir vyrų lygių galimybių 2 str. 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, seksualinis priekabiavimas, priekabiavimas, nurodymas tiesiogiai ar netiesiogiai diskriminuoti dėl lyties, o 2 str. 7 dalyje tiesiogine diskriminacija apibrėžiamas ne toks palankus asmens traktavimas dėl lyties, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų traktuojamas kitas asmuo. Taigi, identifikuojant galimą diskriminavimą lyties pagrindu, yra atliekamas palyginimas tarp skirtingos lyties asmenų ir vertinama, ar panašiomis aplinkybėmis jie yra vertinami vienodai, ar jiems taikomas vienodo elgesio principas.

Vertinant prekių ir paslaugų reklamą lyčių lygybės aspektu, būtina nustatyti, ar konkreti reklama neprieštarauja Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 str. 2 punkte nustatytoms pareigoms, kurių privalo laikytis prekių pardavėjai, gamintojai ir paslaugų teikėjai skelbdami informaciją apie prekes ir paslaugas arba jas reklamuodami, ir ar dėl šių pareigų nevykdymo ar netinkamo vykdymo nėra padaromas Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 13 str. 2 punkte įtvirtintas pažeidimas (formuojamos nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą, taip pat vartotojai diskriminuojami dėl jų lyties).

Vertinant socialinio tinklo *Facebook* „Red Light Barbers Vilnius“ paskyroje publikuojamą nuotrauką moterų ir vyrų lygių galimybių užtikrinimo požiūriu, konstatuotina, kad yra vaizduojama ant nugaros gulinti sportinę aprangą vilkinti mergina, po kurios išlenkta nugara padėtas kamuolys. Sportinės išvaizdos moters kūnas vaizduojamas gulimoje pozicijoje, fiziškai žmogui labai nepatogioje padėtyje, nes nugara yra itin smarkiai išlenkta. Sunkiai paaiškinama vieta, kurioje vaizduojama gulinti moteris, o pati moters padėtis, jos pažeidžiamumas ir atvirumas įtvirtina jos nesaugumą, o kartu kūnas vaizduojamas kaip daiktas. Akivaizdu, kad publikuojamoje nuotraukoje (reklamoje) vaizduojamos moters kūnas yra skirtas vyrų tikslinei grupei, nes, tikėtina, kad „Red Light Barbers“ barzdaskučių-kirpimo salono paslaugomis naudojasi vyrai, ir todėl sunku įžvelgti sąsajas tarp apnuoginto moters kūno publikuojamoje nuotraukoje bei teikiamų kirpimo paslaugų vyrams. Todėl šioje publikuojamoje nuotraukoje įžvelgtinas moters sudaiktinimas, naudojant moters kūną kaip objektą, skatinanti potencialius paslaugų gavėjus vyrus naudotis kirpimo paslaugomis. Moters sudaiktinimas reklamoje įtvirtina lyčių stereotipus reklamoje bei informacijoje apie paslaugas, ir todėl formuoja nuostatas, kad moterys yra menkesnės, mažiau vertingos nei vyrai, nes reklamoje aktualizuojamas kūnas, kūno dalys, bet ne moters intelektas, protiniai gebėjimai, jos integralumas. Todėl darytina išvada, kad socialinio tinklo *Facebook* „Red Light Barbers Vilnius“ paskyroje tam tikru metu publikuota nuotrauka prieštaravo Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 str. 2 punkto reikalavimams.

Kartu būtina pastebėti, kad informacijoje apie gaminius, prekes ir paslaugas bei jų reklamoje būtina užtikrinti pagarbą žmogaus orumui bei žmogaus vientisumui, atsisakant žmogaus sudaiktinto vaizdavimo, kuris, be kita ko, gali formuoti ydingus stereotipus apie moters ar vyro socialinį vaidmenį, įtvirtinti asmens nepilnavertiškumą dėl lyties, menkinti asmens savivertę.

Atsižvelgdama į tai, kad paslaugų teikėjas UAB „Raudonas žibintas“ tyrimo metu pašalino publikuojamą nuotrauką, bei vadovaudamasi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 19 str., Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 17 straipsniu, 29 straipsnio 3 dalies 4 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Nutraukti tyrimą, nutraukus lygias galimybes pažeidžiančius veiksmus.
2. Su sprendimu supažindinti UAB „Raudonas žibintas“ vadovą.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Seimo kontrolierė,
pavadojanti lygių galimybių kontrolierių

Milda Vainiutė